

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.2.25>

ГРИГОРЧУК А.С.

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ
КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНИМ ЗЛОВЖИВАННЯМ ВПЛИВОМ****REGARDING THE DETERMINATION OF CERTAIN ELEMENTS OF THE SYSTEM
FOR PREVENTION OF CRIMINALLY ILLEGAL ABUSE OF INFLUENCE**

Досліджено питання визначення таких складових системи запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним зі зловживанням впливом, як: мета, об'єкти та суб'єкти. З'ясовано, зокрема, що метою заходів запобігання кримінально протиправному зловживанню впливом має бути не повне подолання випадків вчинення такого злочинного діяння, оскільки це неможливо на сучасному етапі розвитку суспільства, а лише зниження рівня їх вчинення, тобто покращення криміногенного середовища. Об'єктами запобіжного впливу доцільно вважати ті суспільні явища і процеси, що мають різну природу походження: соціально-економічні, організаційно-управлінські, політичні, морально-психологічні та інші детермінанти, що мають визначальний вплив на рівень і динаміку вчинення корупційних кримінальних правопорушень. Крім того, одними з ключових об'єктів запобіжної діяльності мають бути безпосередньо ті особи, які вчиняють кримінально протиправні зловживання впливом або мають схильність до відповідної девіантної поведінки, а також те середовище, котре сприяло формуванню у особи схильності до корупційної поведінки. Встановлено, що система суб'єктів запобігання впливом за функціональним призначенням складається з п'яти груп. Зроблено висновок, що до системи суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із зловживанням впливом за функціональною ознакою доцільно відносити наступні групи суб'єктів державного та муніципального рівнів: 1) центральні органи державної влади (законодавчий та виконавчі), що визначають основні нормативно-правові засади політики у сфері запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, у тому числі і пов'язаним з кримінально протиправним зловживанням впливом; 2) органи державної виконавчої влади, що здійснюють правоохоронну діяльність у сфері запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, у тому числі і пов'язаним з кримінально протиправним зловживанням впливом; 3) органи судової влади, що здійснюють кримінальне судочинство у корупційних кримінальних правопорушеннях, у тому числі і пов'язаних зі зловживанням впливом; 4) державні органи, що не мають прямого функціонального призначення на запобігання корупційній злочинності, проте можуть здійснювати запобіжний вплив в силу властивих їм завдань та повноважень; 5) місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, до компетенції котрих належить прийняття комплексних програм протидії кримінальним правопорушенням, а також надання різнобічної допомоги відповідним правоохоронним органам місцевого рівня.

Ключові слова: запобігання зловживанню впливом, мета запобігання зловживанню впливом, об'єкти мета запобігання зловживанню впливом, суб'єкти мета запобігання зловживанню впливом.

© ГРИГОРЧУК А.С. – здобувач (Науково-дослідний інститут публічного права)

The issue of defining such components of the system of prevention of criminal offenses related to the abuse of influence as: purpose, objects and subjects was studied. It was found out, in particular, that the purpose of measures to prevent the criminally illegal abuse of influence should not be to completely overcome the cases of committing such a criminal act, as this is impossible at the current stage of the development of society, but only to reduce the level of their commission, that is, to improve the criminogenic environment. It is expedient to consider those social phenomena and processes that have a different nature of origin as objects of preventive influence: socio-economic, organizational-management, political, moral-psychological and other determinants that have a determining influence on the level and dynamics of the commission of corruption criminal offenses. In addition, one of the key objects of preventive activity should be directly those persons who commit criminally illegal abuse of influence or have a tendency to the corresponding deviant behavior, as well as the environment that contributed to the formation of a person's tendency to corrupt behavior. It was established that the system of impact prevention entities consists of five groups by functional purpose. It was concluded that the following groups of subjects at the state and municipal levels should be attributed to the system of entities for the prevention of criminal offenses related to the abuse of influence on a functional basis: 1) central bodies of state power (legislative and executive), which determine the main normative – the legal principles of the policy in the field of prevention of corrupt criminal offenses, including those associated with criminally illegal abuse of influence; 2) bodies of the state executive power that carry out law enforcement activities in the field of prevention of corruption criminal offenses, including those associated with criminally illegal abuse of influence; 3) judicial authorities conducting criminal proceedings in corruption criminal offenses, including those related to abuse of influence; 4) state bodies that do not have a direct functional purpose for the prevention of corruption crimes, but can exercise preventive influence by virtue of their inherent tasks and powers; 5) local bodies of executive power and bodies of local self-government, whose competence includes the adoption of complex programs for combating criminal offenses, as well as the provision of comprehensive assistance to relevant law enforcement bodies at the local level.

Key words: *prevention of abuse of influence, goal of prevention of abuse of influence, objects goal of prevention of abuse of influence, subjects goal of prevention of abuse of influence.*

Постановка проблеми. Подолання будь-якого негативного суспільного явища, котре проявляється у девіантній поведінці винних осіб, у першу чергу злочинній поведінці, вимагає побудови системи дієвих заходів запобігання проявам такої поведінки. Такі заходи мають, зокрема, нейтралізувати та усунути детермінанти злочинних проявів, а також бути спрямованими безпосередньо на потенційних злочинців або на осіб які вже вчинили кримінально протиправні діяння. Сказане повною мірою стосується і протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним із зловживанням впливом, як одному з ключових проявів корупційної злочинності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Істотний внесок у дослідження проблем подолання злочинності зробили такі вітчизняні вчені, як: А.М. Бабенко, О.М. Бандурка, В.С. Батигарєєва, В.В. Голіна, Б.М. Головін, І.М. Даньшин, С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, О.О. Дудоров, А.П. Закалюк, В.С. Зеленецький, О.М. Костенко, О.М. Литвак, О.М. Литвинов, І.Б. Медицький, В.О. Навроцький, М.І. Хавронюк, В.І. Шакун та інші.

Незважаючи на те, що багато науковців приділяли значну увагу розгляду проблемам запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, проте у доктрині криминології відсутні системні дослідження питань запобігання кримінально протиправному зловживанню впливом, тим більше з урахуванням сьогоденних реалій буття.

Але перед тим, як розпочати розгляд питань запобігання зловживанню впливом слід визначитись із тим, як саме потрібно називати діяльність правоохоронних органів, а також інших державних, недержавних органів та громадськості стосовно усунення детермінант вчинення кримінальних правопорушень. Серед вітчизняних криминологів існує дискусія з цього приводу. Так І.Б. Медицький зазначає, що у «науковій літературі та й на практиці, використовуються різні терміни: «попередження», «профілактика», «припинення», «превенція», «запобігання», «відвернення» тощо». Єдиної думки щодо тлумачення та співвідношення цих термінів не існує [1, с. 9].

На нашу думку, доцільно підтримати позицію А.П. Закалюка, який вважав, що визначенню діяльності, націленої на боротьбу зі злочинністю, відповідає саме термін «запобігання», оскільки слово «попередження» в українській мові вживається у значенні «попереджувати про щось» [2, с. 320]. Вчений визначав запобігання злочинності, як «різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх, через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю – усунення їхньої дії» [2, с. 324]. Додатковим аргументом на користь використання терміну «запобігання» може слугувати той факт, що один з основних нормативних актів у сфері усунення детермінант корупційних проявів, а саме закон № 1700-VII від 14 жовтня 2014 р. має назву «Про запобігання корупції» [3].

Проте побудова якісної та ефективної моделі запобігання кримінальним правопорушенням, що пов'язані із зловживанням впливом, у першу чергу вимагає визначення мети запобігання, а також об'єктів і суб'єктів запобіжного впливу.

Метою статті є визначення таких складових системи запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним зі зловживанням впливом, як: мета, об'єкти та суб'єкти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку деяких кримінологів кінцевою метою будь-якого кримінологічного дослідження є вдосконалення соціального контролю за злочинністю, а не «боротьба» з нею [4, с. 117]. Це пов'язано із тим, що знищити злочинність неможливо, і про це свідчить тривала діяльність правоохоронних органів України за останні близько 30 років. Так само, не можна повністю усунути ті детермінанти, якими обумовлюється її існування. Історія розвитку українського суспільства на протязі століть свідчить про це. Скільки існує держава, стільки й існують негативні процеси та явища, що продукують злочинність, викликають її існування та сприяють вчиненню злочинів в різних сферах життєдіяльності суспільства [5]. Тобто мета заходів запобігання полягає в тому, щоб створити у державі таке сприятливе становище, такий міцний правопорядок, що гарантували б зниження кількості кримінальних правопорушень до мінімального рівня, який доступний у суспільстві з урахуванням його економічних, організаційно-управлінських, суспільно-психологічних та інших умов існування [6, с. 353].

Отже, що стосується розглянутих нами кримінально протиправних діянь, то метою запобіжних заходів має бути не повне подолання випадків зловживання впливом, оскільки це неможливо на сучасному етапі розвитку суспільства, а лише зниження рівня їх вчинення, тобто покращення криміногенного середовища. Прийнятим показником, на нашу думку, має стати рівень латентності кримінально протиправних зловживань впливом не 95–99%, а хоча би 50%. Досягнення таких показників вважають реалістичним та прийнятним 77% опитаних нами практичних працівників.

Об'єкти запобіжного впливу – це все те, на що діє система запобігання кримінальним правопорушенням, тобто окремі або сукупність різних (за генезою, сферою, формами та інтенсивністю прояви) негативних явищ та процесів реальної дійсності матеріального чи духовного характеру, які призводять до виникнення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень [7]. Тобто фактично мова йде про детермінанти вчинення таких злочинів.

Відповідно, об'єктами запобіжного впливу кримінальним правопорушенням пов'язаним із зловживанням впливом доцільно вважати ті суспільні явища і процеси, що мають різну природу походження: соціально-економічні, організаційно-управлінські, політичні, морально-психологічні та інші детермінанти, що мають визначальний вплив на рівень і динаміку вчинення корупційних кримінальних правопорушень.

Крім того, об'єктом запобіжного впливу слід вважати діяльність людей, що має відповідати нормам права та соціальної взаємодії, причому характер діяльності може бути різноманітний (професійний, адміністративний, технологічний тощо) [8, с. 124].

Так, згідно зі ст. 5 проєкту Закону України «Про профілактику правопорушень» до об'єктів профілактики правопорушень мають відноситись громадяни України, особи без громадянства, а також іноземці, за винятком дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, користуються імунітетом від кримінальної та адміністративної юрисдикції, криміногенні чинники правопорушень, осіб з криміногенними нахилами, а також юридичні особи стосовно дотримання ними вимог законодавства щодо охорони майна, мікросередовище, яке сприяє формуванню особи з криміногенними нахилами» [9]. Тобто одними з ключових об'єктів запобіжної діяльності мають бути безпосередньо ті особи, які вчиняють кримінально протиправні зловживання впливом або мають

схильність до відповідної девіантної поведінки, а також те середовище, котре сприяло формуванню у особи схильності до корупційної поведінки, зокрема її близьке оточення: сім'я, друзі, трудовий колектив та інші.

При визначенні черговості запобіжного впливу пріоритет має надаватись тим об'єктам, що виступають головними детермінантами зловживання впливом.

Що стосується суб'єктів запобіжного впливу, то запобігання злочинності здійснюється різними органами державної влади й управління, а також громадськими організаціями та громадами, до безпосередніх функцій яких не належить боротьба зі злочинністю. Профілактичний вплив здійснюється шляхом розроблення та реалізації різноманітних економічних та соціальних проектів і програм, які також опосередковано сприяють втіленню спеціально-криминологічних запобіжних заходів [10, с. 84].

Так, згідно зі ст. 4 проекту Закону України «Про профілактику правопорушень» «суб'єктами загальної та індивідуальної профілактики правопорушень є органи державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), органи місцевого самоврядування, органи прокуратури, засоби масової інформації, громадські організації, у тому числі громадські формування з охорони громадського порядку, релігійні установи та організації, підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, які беруть участь у профілактиці правопорушень» [11]. Така позиція узгоджується з думкою А.В. Вавриша, який таких суб'єктів поділяє за місцем у державній і суспільній системі на: 1) державні; 2) неурядові (недержавні), серед яких комерційні чи некомерційні структури, громадські об'єднання та спеціалізовані формування; 3) окремі громадяни [12, с. 139]. Проте, що стосується запобіжної діяльності, то такий перелік виглядає досить розширеним. Для громадськості, ЗМІ, релігійних організацій запобігання злочинності не є основною функцією, тобто називати їх сповна суб'єктами запобіжної діяльності видається не зовсім правильним. Вони можуть виконувати лише допоміжну роль у нейтралізації детермінант злочинності. Щоб підтвердити або спростувати нашу думку звернемося до поглядів інших вчених на це питання.

Так, В.В. Голіна за типом попереджувальної діяльності виділяє наступних суб'єктів: 1) суб'єкти, які визначають основні напрями, завдання, форми попереджувальної діяльності (політику боротьби з організованою злочинністю, її окремими частинами і видами), здійснюють планування, спрямовують та контролюють її, забезпечують правове регулювання; 2) суб'єкти, які здійснюють безпосереднє управління та координацію окремих напрямів, видів та учасників спеціально-криминологічного попередження кримінальних правопорушень; 3) суб'єкти, які виявляють і пізнають криміногенні фактори та інформують про них інших суб'єктів попередження злочинності («забезпечувальні» суб'єкти); 4) суб'єкти, які виконують попереджувальні заходи з випередження, обмеження, усунення криміногенних об'єктів, захисту соціальних благ та окремих осіб; здійснюють запобігання та припинення злочинів [13, с. 193–194].

А на думку А.П. Закалюка суб'єктом діяльності стосовно запобігання злочинності та кримінально протиправним проявам можуть бути визнані лише орган, організація, окрема особа, які в цій діяльності виконують хоча б одну з таких функцій щодо заходів запобігання: організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення [2, с. 346]. Відповідно А.П. Закалюк суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням поділяв за функціональною ознакою, тобто можливістю реального впливу виконуваних ними функцій та відповідних їм видів діяльності на усунення детермінантів кримінальних правопорушень на такі групи: 1) органи та організації, які керують цією діяльністю, організують її, створюють систему управління нею (органи державної влади та управління, органи місцевого самоврядування); 2) органи та організації, стосовно яких запобігання злочинності та кримінально протиправним проявам віднесено або має бути віднесено до основних завдань і функцій (МВС, СБУ, прокуратура, суд); 3) органи, установи, організації, функції та повноваження яких не мають цільового спрямування на запобігання злочинності та кримінально протиправним проявам, але їхня діяльність посередньо впливає на запобіжні процеси щодо детермінації злочинності та окремих кримінальних правопорушень [2, с. 346].

Спираючись на вищенаведені позиції А.В. Козар запропонував до суб'єктів з числа державних та муніципальних органів, котрі здійснюють запобіжну діяльність щодо незаконного культивування нарковмісних рослин відносити: 1) центральні органи державної влади, що визначають політику у сфері запобігання злочинності, зокрема і пов'язаній із незаконним посівом або вирощуванням снотворного маку чи конопель, а також створюють та удосконалюють відповідну нормативно-правову базу (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів

України); 2) державні органи, що не мають функціонального спрямування на запобігання наркозлочинності та злочинам, пов'язаним із незаконним посівом або вирощуванням снотворного маку чи конопель, зокрема, проте здійснюють державне регулювання і контроль у сферах обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та протидії їх незаконному обігу (МОЗ, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками); 3) державні органи, що здійснюють правоохоронну діяльність у сфері запобігання наркозлочинності, зокрема і злочинам, пов'язаним із незаконним посівом або вирощуванням снотворного маку чи конопель (суд, прокуратура, Національна поліція, СБУ, Державна прикордонна служба); 4) місцеві державні та муніципальні органи у компетенції яких прийняття комплексних програм з протидії наркозлочинності, матеріальна, інформаційна та інша допомога місцевим правоохоронним органам (міські, селищні та районні ради, керівні органи територіальних громад) [14, с. 125–126]. На нашу думку, взявши за основу вищенаведений поділ суб'єктів запобіжної діяльності можна побудувати систему суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із зловживанням впливом.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції відносяться органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [3].

Що стосується органів прокуратури, то до її системи входить Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на яку відповідно до ч. 3 ст. 8¹ Закону України «Про прокуратуру» покладаються такі функції: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національне антикорупційне бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення в суді у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво у межах компетенції інтересів держави у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави [15]. Інші органи прокуратури також можуть здійснювати запобіжну діяльність в рамках підтримання публічного обвинувачення в суді; організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку [16] у провадженнях пов'язаних із корупційними кримінальними правопорушеннями, що не відносяться до компетенції Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Органи судової влади, на нашу думку, утворюють окрему групу суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із зловживанням впливом.

Слід відзначити, що новостворюване Бюро економічної безпеки також буде органом, котрий здійснюватиме запобіжну діяльність у сфері протидії корупційним правопорушенням, проте його основним функціональним призначенням передбачається протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [17]. Тому цей державний орган можна віднести до групи органів, для яких запобігання корупційній злочинності не є основним призначенням, але вони здатні здійснювати вагомий вплив на запобіжну діяльність у сфері протидії корупції. Те ж саме можна сказати й про такі органи, як Державна кримінально-виконавча служба у складі Міністерства юстиції України, Державна аудиторська служба України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна прикордонна служба України, Міністерство оборони України тощо.

Висновок. Отже, метою заходів запобігання кримінально протиправному зловживанню впливом має бути не повне подолання випадків вчинення такого злочинного діяння, оскільки це неможливо на сучасному етапі розвитку суспільства, а лише зниження рівня їх вчинення, тобто покращення криміногенного середовища. Прийнятним показником, на нашу думку, має стати рівень латентності кримінально протиправних зловживань впливом не 95–99%, а хоча би 50%.

Об'єктами запобіжного впливу кримінальним правопорушенням пов'язаним із зловживанням впливом доцільно вважати ті суспільні явища і процеси, що мають різну природу походження: соціально-економічні, організаційно-управлінські, політичні, морально-психологічні та інші детермінанти, що мають визначальний вплив на рівень і динаміку вчинення корупційних кримінальних правопорушень. Крім того, одними з ключових об'єктів запобіжної діяльності мають бути безпосередньо ті особи, які вчиняють кримінально протиправні зловживання впливом

або мають схильність до відповідної девіантної поведінки, а також те середовище, котре сприяло формуванню у особи схильності до корупційної поведінки, зокрема її близьке оточення: сім'я, друзі, трудовий колектив та інші.

До системи суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із зловживанням впливом за функціональною ознакою доцільно відносити наступні групи суб'єктів державного та муніципального рівнів:

1) центральні органи державної влади (законодавчий та виконавчі), що визначають основні нормативно-правові засади політики у сфері запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, у тому числі і пов'язаним з кримінально протиправним зловживанням впливом (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України);

2) органи державної виконавчої влади, що здійснюють правоохоронну діяльність у сфері запобігання корупційним кримінальним правопорушенням, у тому числі і пов'язаним з кримінально протиправним зловживанням впливом (Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та інші органи прокуратури, Служба безпеки України, а також у складі Національної поліції України Департамент внутрішньої безпеки, Департамент стратегічних розслідувань та слідчі підрозділи);

3) органи судової влади, що здійснюють кримінальне судочинство у корупційних кримінальних правопорушеннях, у тому числі і пов'язаних зі зловживанням впливом (суди загальної юрисдикції різних рівнів: місцеві загальні суди, апеляційні суди, Вищий антикорупційний суд, Верховний Суд України);

4) державні органи, що не мають прямого функціонального призначення на запобігання корупційній злочинності, проте можуть здійснювати запобіжний вплив в силу властивих їм завдань та повноважень (Бюро економічної безпеки, Державна кримінально-виконавча служба у складі Міністерства юстиції України, Державна аудиторська служба України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна прикордонна служба України, Міністерство оборони України тощо);

5) місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, до компетенції котрих належить прийняття комплексних програм протидії кримінальним правопорушенням, а також надання різнобічної допомоги відповідним правоохоронним органам місцевого рівня (сільські, селищні та міські ради, голови територіальних громад, військово-цивільні адміністрації тощо).

Всі вищеперелічені органи здатні виконувати різні форми запобіжної діяльності, залежно від завдань та компетенцій, на різних рівнях, а саме загальносоціальному, спеціально-криминологічному та індивідуальному.

Список використаних джерел:

1. Медицький І.Б. Запобігання злочинності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2008. 220 с.
2. Закалюк А.П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: У 3 кн. Кн. 1. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. 423 с.
3. Про запобігання корупції: закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n245>
4. Злочинність у сфері економіки: проблеми прогнозування, планування та координації заходів протидії / за ред. проф. О. Г. Кальмана. Харків: Новасофт, 2005. 180 с.
5. Головійчук Л.Т. Сучасні проблеми попередження злочинів у митній сфері. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2292/1/>
6. Правова система України: історія, стан та перспективи : [у 5-ти т. / за заг. ред. В.В. Сташица]. Харків: Право, 2008. Т. 5 : Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні. 840 с.
7. Голіна В. В., Головін Б.М. Криминологія: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. Харків: Право, 2014. 513 с. URL: <http://libnet.com/content/9629Obektizapobigannyzlochinnosti.html>.
8. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Криминологія: курс лекцій. Київ: МАУП, 2002. 295 с.
9. Закон України «Про профілактику правопорушень» (проект). <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358/>
10. Курс лекцій з криминології : навчальний посібник / під ред. проф. І. М. Даньшина (Загальна частина) й проф. В. В. Голіни (Особлива частина). Х.: Одисей, 2006. 280 с.

11. Закон України «Про профілактику правопорушень» (проект). <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358/>
12. Вавриш А.В. Особливості побудови моделі організації запобігання злочинам у будівельній галузі. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2 (12). С. 133–146.
13. Голіна В. Спеціально-кримінологічне попередження злочинів (теорія і практика): дис... д-ра юрид. наук. Х., 1994.
14. Козар А.В. Кримінологічна характеристика та запобігання Національною поліцією України посіву або вирощуванню снотворного маку чи конопель: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2020. 223 с.
15. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
16. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
17. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.2.26>

МИРГОРОДСЬКИЙ О.І.

**ОКРЕМІ НАПРЯМИ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ,
ВЧИНЕНОМУ ШЛЯХОМ НЕЗАКОННИХ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ
ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ**

**CERTAIN AREAS OF GENERAL SOCIAL PREVENTION
OF FRAUD COMMITTED THROUGH ILLEGAL OPERATIONS WITH
THE USE OF ELECTRONIC COMPUTERS**

У статті розглядаються окремі напрями загальносоціального запобігання шахрайству, вчиненому шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. Наголошується на тому, що запобігання шахрайству, вчиненому шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (як і будь-якому іншому акту кримінально протиправної поведінки), здійснюється на трьох рівнях: загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному. Комплекс заходів загальносоціального запобігання деліктам реалізується загальними та спеціальними суб'єктами протидії злочинності. Вказано, що саме на загальносоціальному рівні запобігання кримінальним правопорушенням закладаються підвалини для побудови сучасної правової держави. Вказаний рівень спрямований на нейтралізацію детермінантів злочинів та кримінальних проступків. Зазначається, що широкомасштабна війна, яку російська федерація розв'язала проти України, стала детермінантом поширення кримінальних правопорушень у вигляді шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. Виокремлюються основні напрями діяльності, що мають реалізовуватись на загальносоціальному рівні запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим ч. 4 ст. 190 КК України: створення (модернізація) програм безоплатного надання (або відновлення) житла для осіб,